

Ա. ԳԱՅԴԱՐ

ՉՈՐՐՈՐԴ ԾԵՐՏԱՓԱԿԸ

ՊԵՏՅՐԱՏ 1937
ՅԵՐԵՎԱՆ

- 6 NOV 2011

891.715

Ա. ԳԱՅԴԱՐ

Գ-26

Այ

ԶՈՐՐՈՐԻ ՇԵՐՏԱՓԱԿԸ

Նկարները՝ Պ. ԱԼՅԱԿՐԻՆՍԿՈՒ

Ռուս. թարգմ. Հ. Հայրապետյան

ՀԼԿՅԵՄ ԿԿ ԿԻՑ ՄԱՆԿԱ-ՊՍՏԱՆԵԿԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

ՊԵՏՀՐԱՏ

1937

ՅԵՐԵՎԱՆ

1441
37

Կուրկան յոթ տարեկան եր, Նյուերկան՝ ութ, իսկ Վասկան՝ դեռ վեց:

Կուրկան ու Վասկան հարեաններ եյին: Այն ամառանոցները, ուր նրանք ապրում եյին, կողք-կողքի եյին: Նրանց բաժանում եր ցանկապատը, իսկ ցանկապատի մեջ մի անցք կար: Այդ անցքով յերեխաներն իրար մոտ հյուր եյին գնում:

Նյուերկան ապրում եր դիմացի շենքում: Սկզբում աղաները Նյուերկայի հետ չեյին մտերմանում: Նախ՝ այն պատճառով, վոր նա աղջիկ եր և յերկրորդ, վորովհետև Նյուերկայենց բաղում մի շան բուն կար, մեջը մի չար շուն և յերրորդ, վորովհետև նրանք յերկուսով ել ժամանակն ուրախ եյին անցկացնում:

Բայց հետո մտերմացան, ահա թե ինչպես:

Մի անգամ Մոսկվայից Վասկայի մոտ յեկավ նրա մտերիմ ընկեր Իսայկա Գուլգինը:

Իսայկան Վասկային հասակակից եր և նման եր նրան: Միայն քիչ հաստ եր, մազերն ել Վասկայի մազերից ավելի սև եյին, մեկ ել Իսայկան մի հրացան ուներ, վոր կրակում եր խցանով, իսկ Վասկան՝ չուներ:

Իսայկան յեկավ հանգստի օրն իր հօր հետ: Յեվ յերեխաները մտածեցին գնդաթի խաղալ: Իսկ գնդաթին, հայտնի բան ե, յերկու հոգով չեն խաղում, այլ անպատճառ չորս հոգով:

Գնացին Պավլիկ Ֆոմինի հետեից: Բայց Պավլիկի փորը ցավում եր: Չթողեցին, վոր գնդաթի խաղա, նա տանը տխուր նստած եր, վորովհետև քիչ առաջ լուծողական եր խմել:

Ի՞նչ անեյին: Չորրորդին վո՞րտեղից գտնեյին:

Յեւ մահա վաստկան ասաց Կոլիային.

— Ի՞նչ կլինի, արի Նյուերկային կանչենք.

— Կանչե՛նք, — համաձայնեց Կոլիան: — Նրա վտաններն այնքան յերկար են վո՛ր, նա այժից վատ չի վազում:

Իսայկան եւ համաձայնեց:

— Միայն թե, — ասաց Իսայկան, — թեեւ իմ վտաները կարճ են, բայց յես եւ եմ լավ վազում, վորովհետեւ Նյուերկան առանց ցատկոտելու յե վազում, իսկ յես՝ ցատկոտելով:

Նուերկային կանչեցին:

— Արի, Նյուերկա, մեզ հետ գնդաթի խաղա:

Նյուերկան սկզբում շատ զարմացավ, բայց հետո տեսավ, վոր յերեսխաները լրջորեն են կանչում:

— Յես կգայի, բայց առաջ պետք ե վարունդը ջրեմ, թե չե արեգակը դուրս կգա, չիթիւնները կթառամեն:

Յերեսխաները տեսան, վոր վարունդ ջրելը յերկար կտեւի: Այն ժամանակ Իսայկան ասաց.

— Յեկեք մենք եւ ջրենք: Վոմանք ջուր կկրեն, վոմանք կջրեն ե այն ժամանակ շուտ կպրծնենք: Թե չե նա մենակ մինչեւ կեսոր հաղիվ կպրծնի:

Այդպես ել արին: Տասն անգամ գնդաթի խաղացին: Վազեցին գետը լողանալու: Հետո Իսայկան իր հոր հետ քաղաք գնաց:

Յեւ մահա, այդ որմանից վաստկան ու Կոլիան Նյուերկայի հետ ընկերացան:

Նրանք ապրում եյին Մոսկվային մոտիկ մի փոքրիկ գյուղի ծայրում: Այդտեղից սկսվում եր դաշտը, վորտեղ մանր թփեր եյին աճում: Իսկ ավելի հեռու, բլրի վրա, յերևում եյին մի ջրաղաց, մի յեկեղեցի ե մի քանի տուն՝ կարմիր տանիքներով — կայարան եր, թե գյուղ — հեռվից ջոկել չեր լինում: Մի անգամ վաստկան հորը հարցրեց, թե ինչպես ե կոչվում այդ գյուղը:

— Այդ իսկական գյուղ չե, — պատասխանեց հայրը, — այդ բոլորը դիւմամբ ե չինված:

— Ինչպե՞ս թե իսկական չե, — զարմացավ վաստկան: Ինչպե՞ս թե իսկական չե, յերբ ե՛ ջրաղաց կա, ե՛ յեկեղեցի, ե՛ տուն: Բոլորը յերևում են:

— Այնպե՛ս, իսկական չե, — ծիծաղեց հայրը: Այստեղից թվում ե, թե ե՛ ջրաղաց կա, ե՛ տուն... Իսկ յեթե մոտենաս, բան չկա:

Վաստկան զարմացավ, բայց չհամատա: Յեւ վորոշեց, թե հայրիկը ծաղրեց իրեն, կամ հենց այնպես ասաց, վոր իրենից ձեռք քաշեմ:

Յանկապատի անցքով նա գնաց Կոլիայի մոտ: Տեսավ, վոր Կոլիան ու Նյուերկան ցանկապատի վրա նստած, դաշտում ինչ վոր հետաքրքիր բանի յեն նայում: Վաստկան նեղացավ:

— Եղ ի՞նչ ե, դուք հետաքրքիր բանի յեք նայում, իսկ ինձ չե՞ք կանչել:

Կոլիան պատասխանեց.

— Յես վաղուց եյի ուզում վազել քո յետևից: Շուտ բարձրացիր ցանկապատի վրա: Նայիր, թե ինչպիսի կարմիր բանակայիններ են յեկել, թնդանոթներով:

Վաստկան բարձրացավ ե տեսավ, վոր հենց իրենց կողքին, թփերի մեջ ձիեր են կանգնած, յերկու անիվանի սայլակներ ե թնդանոթներ:

— Լա՛վ, լա՛վ, — ասաց վաստկան: — Հետո ի՞նչ ե լինելու վոր:

— Ա՛յ, կտեսնենք, — պատասխանեց Նյուերկան: — Մենք այստեղ վաղուց ենք նստել ե սպասում ենք.

— Լա՛վ, — հիշեցրեց նրան վաստկան: — Ուրիշ անգամ յես ել ձեզանից շուտ կգամ կնստեմ ե ձեզ վորոշինչ չեմ ասի:

Բայց ե այնպես այս անգամ նրանք չկովեցին, վորովհետեւ թփերում ինչ վոր ուշադրավ բան եր սկսվում:

Ամեն մի թնդանոթի մոտ վեց ձի կար — յուրաքանչյուր թնդանոթին յերեք զույգ: Հանկարծ ձիերին թնդանոթներից խրճակեցին: Կարմիր բանակայինները թնդանոթների մոտ վազվեցին, մի ինչ վոր բան

պատեցին, չուռ տվին, հետո դեպի յետ վազեցին: Թնդանոթի կողքին միայն մեկը մնաց: Այդ մեկի ձեռքին կար մի յերկար թել, վորը կապված էր թնդանոթից:

— Կուկա, դու չգիտե՞ս, թե ինչո՞ւ յե թելը բռնել, — հարցրեց Վասկան ավելի հարմար նստելով:

— Չգիտե՛մ, — խոստովանեց Կուկան, բայց, յեթե բռնել ե, ուրեմն այդպես ել հարկավոր ե:

— Անպատճառ այդպես ել հարկավոր ե, — հաստատեց Նյուրկան:

— Իսկ յեթե չբռնեմ, այն ժամանակ ի՞նչ կլինեմ, — շարունակեց Կուկան:

Իսկապես, — համաձայնեց Վասկան, — յեթե չբռնեմ, այն ժամանակ ի՞նչ կլինեմ...

Բայց այդ բոլորին կարմիր բանակայինների հրամանատարը, վոր կանգնած էր հեռախոսի խոսափողի յետեւը, բարձր ձայնով ինչ-վոր բան գոռաց:

Մյուս հրամանատարը, վոր թնդանոթին ավելի մոտիկ էր կանգնած, նույնպես մի բան գոռաց, ձեռքը թափ տվեց: Այն ժամանակ կարմիր բանակայինը թելը քաշեց:

Առաջ մի մեծ կրակ փայլատակեց, հետո այնպես վորոտաց, վոր կարծես կայծակը խիեց ուղիղ վառարանի խողովակի գլխին:

Յերեխաները ցանկապատից ցած թռան խոտի վրա:

— Ամա գրմփաց հա՛, — ասաց Վասկան բարձրանալով:

— Շա՛տ զուգրմփաց, — համաձայնեց գունատված Նյուրկան:

Այ, յերբ այդ թելը քաշում են, այն ժամանակ ել գոռում ե, — բացատրեց Կուկան: — Իսկ դուք ասում եք թելն ինչի՛ համար ե, ինչի՛ համար ե: Յես հիմա միանգամից գլխի ընկա, թե ինչի համար ե... Բայց ասա, Վասկա, ինչո՞ւ դու ցանկապատից վայր ցատկեցիր և ինձ ու Նյուրկային ել հրեցիր:

Հենց իրենց կողքին, քփերի մեջ, ճիւղեր են կանգնած, յերկու անիվանի սայլեր ու քնդանոթներ:

— Յեա չցատկեցի,—նեղացավ Վասկան,—առաջ Նյուրկան ցատկեց, ցանկապատը ցնցեց, յես ել ընկա:

— Յես առաջ չցատկեցի,—հրաժարվեց Նյուրկան:
— Յեթե յես ամենից առաջ ցատկեցի, հապա ինչպե՞ս ընկա Կոլկայի մեջքի վրա: Նա ինքն ե առաջ ցատկել:

— Ա՛յ քեզ բան,—բարկացավ Կոլկան:—Դու ուղղակի վախեցար, թե յեղինջի մեջ կընկնես և դիտմամբ այնպես արեցիր, վոր մեջքիս ընկնես: Իսկ, ա՛յ, յես չվախեցա և վողջ ձեռքս յեղինջը ծակծկոտեց, այրեց:

Յեվ դառնալով դեպի Վասկան, ավելացրեց.

— Նրանք բոլորն ել—աղջկերքը յեղինջից վախեցում են:

Այդ որվանից կարմիր բանակայինները հաճախ եյին գալիս իրենց թնդանոթներով: Միայն չորեքշաբթի և յերկուշաբթի օրերը հրաձգություն չէր լինում, թե չե մյուս օրերը լինում եր:

Հենց վոր հրետանավորները գալիս եյին, յերեսաները վազում եյին թփերի մոտ: Նստում եյին բլրակի վրա, բոլորովին մոտիկ և նայում: Բլրակից ամեն ինչ տեսնում եյին ու լսում:

Հեռախոսիչը լսում եր լսափողով և հետո ասում հրամանատարին:

— Նշանոց 6-5, փող 7-2:

Այն ժամանակ հրամանատարը դռնում եր.

— Յերկրորդ հրանոթ: Նշանոց 6-5, փող 7-2:

Յեվ կարմիր բանակայիններն իսկույն վազում եյին յերկրորդ թնդանոթի մոտ: Ինչ վոր մի անիվ եյին պտտեցնում և թնդանոթի փողը մի քիչ բարձրանում եր: Մի ուրիշ անիվ եյին պտտեցնում, թնդանոթի փողը մի կողմ եր քաշվում: Յեվ յերբ հրետանավորը նշան եր առնում, հրամանատարը ձեռքը թափ եր տալիս և նշանառու—կարմիր բանակայինը թեւը քաշում եր: Յեվ ահա՝ դրմփոց—դրմփոց:

Թե ինչպես ե թռչում արկը, յերեսաները չեյին տեսնում: Իսկ յերբ տեղ եր հասնում և պայթում, այն

ժամանակ տեսնում եյին, վորովհետեւ դիպած տեղում փոշու ամպ և սև ծուխ եր բարձրանում:

Յեվ բոլոր արկերը պայթում եյին յերբեմն յեկեղեցու մոտ, յերբեմն ջրաղացի, յերբեմն ել տնակների մոտ, վորոնք յերևում եյին հեռու բլրակի վրա:

— Մարտափելի կլինի այն դյուղում ապրելը,—մի անգամ ասաց Նյուրկան:—Յես վոչ մի կերպ այնտեղ չեյի ապրի: Իսկ դո՞ւ, Վասկա:

— Յես ել չեյի ապրի,—պատասխանեց Վասկան:—Իսկ ինչո՞ւ հայրիկս ասաց, վոր այնտեղ վոչ մի դյուղ չկա, և միայն այստեղից թվում ե թե կա:

— Դյուղ կա,—վորոչեց Կոլկան,—միայն թե հրաձգությունից առաջ բոլորը հեռանում են այնտեղից:

— Իսկ ձիե՞րը:

— Ձիերին ել են տանում:

— Կովերն ե՞լ,—հարցրեց Վասկան:

— Կովերն ել, խոդերն ել, վոչխարներն ել:

— Հալերն ել ե՞ն տանում,—հետաքրքրվեց Նյուրկան:—Բադերն ե՞լ: Բոլորի՞ն:

— Պետք ե վոր բոլորին,—պատասխանեց Կոլկան ու լռեց, վորովհետեւ իր համար ել այդ բանը տարորենակ եր:

Այդ րոպեյին հրաձգությունը վերջացավ, կարմիր բանակայինների համար բերին անիվների վրա դրված կաթսա—խոհանոցը: Խոհարարն սկսեց նրանց ամաններն ինչ վոր բան լցնել — արգանակ, թե բորչչ, և կարմիր բանակայինները նստում եյին այնտեղ, խոտերի վրա և ուտում:

Այդ ժամանակ Վասկան ասաց.

— Վաղենք տուն, յես ել ուտել եմ ուղում:

Բայց Կոլկան նրան պահեց.

— Գիշ պղտիր. հրամանատարն այստեղ ե գալիս:

Հրամանատարը ձիու վրա նստած մոտ յեկավ: Յեվ հենց բլրակի մոտ կանգնեց. Ծխել եր ուղում: Ծխախոտը հանեց, լուցկի հանեց, սկսեց վառել, բայց չնաճանճը խայթեց ձիուն, թե հենց ինքն եր խաղաում, միայն թե ձին իրեն թափահարեց և փնչացրեց:

Հրամանատարը սանձը բռնեց:

— Կանգնիր, — ասում է, — չարաճճի, ի՞նչ ես պտուկտ-պտուկտ գալիս: — Իսկ լուցիկին ձեռքից ընկավ:

— Յերեսանե՛ր, — խնդրեց հրամանատարը, — լուցիկին տվեք:

Վասիկան ամենից մոտ եր: Տուփը վերցրեց, բայ՝ սայթաքեց ու վայր ընկավ: Կոլկան նեղացավ, վոր Վասիկան է ուղում տալ: Վազեց ու նրա ձեռքից տուփը չանթեց: Վասիկան գոռաց և բռունցքով խփեց նրա գլխին: Այստեղ կռիվն սկսվեց: Իսկ Նյուրկան այդ ժամանակ կամաց մոտեցավ, լուցիկները հավաքեց ու տվեց հրամանատարին: Ա՛յ քեզ սուսիկ — փուսիկ աղ-ջիկ:

Հրամանատարը յերեսաների վրա ծիծաղեց, ասաց «չնորհալալու՞թյուն» ու սլացավ:

Այդ ժամանակ Վասիկան ու Կոլկան կռիվը դադարեցրին և ուզեցին Նյուրկային զխկել, վոր լուցիկին նա տվեց՝ հրամանատարին:

Բայց Նյուրկան վախեցավ ու փախավ: Են յերկար վտանանուն կարո՞ղ ես հասնել:

Յեվ այսպես յերեսաները կռվեցին:

Մյուս որը ցանկապատի անցքով վոչ Վասիկան գընաց Կոլկայի մոտ, վոչ ել Կոլկան Վասիկայի մոտ: Նյուրկան ել իրենց բակում գրադված եր:

Վասիկան իրենց բակում ման յեկավ, ման յեկավ, տեսալ ձանձրալի յե: Մի փայտ գտավ, ձի արավ, նստեց վրան և բակի շուրջը յերեք անգամ պտտվեց, տեսավ միևնույն է, ձանձրալի յե: Անցքից մտիկարավ, տեսավ, վոր Կոլկան նետ-աղեղը ձեռքին պտտվում է: Գլխարկին ել փետուր է անց կացրել, իրրե թե հընդիկ է: Վասիկան նեղացավ: Գլուխն անցքից հանեց ու գոռաց:

— Կոլկա՛, տո՛ւր փետուրը: Քոնը չե, մերն է: Դու մեր աքլորի սլոչիցն ես հանել:

Կոլկան մարդից մի գունդ հող վերցրեց, խփեց Վասիկայի փորին: Թեև չցավեց, բայց այնուամենայնիվ լաց յեղավ:

Վասիկայի մայրիկը դուրս յեկավ պատշգամբը և

Իսկ Նյուրկան լուցիկները հավաքեց և տվեց հրամանատարին:

սկսեց Կոլկային հայհոյել: Միաժամանակ Վասկայի վրա ել նեղացավ: Յերկրորդ որը յերեխաներն իրար թշնամի էյին: Յերրորդ որը նույնպես:

Հենց այս ժամանակ սուսկ հավաքելու որերը հասան: Հարևան վողոցի յերեխաներն առավոտից հավաքվում էյին ու գնում Բարկովյան անտառը, կամ Հանդարտ ձորակը: Մեկ ել տեսար ճաշին սուսկ են բերում — մինը մի կողով, մինը մի դամբյուղ: Այն ել ի՞նչ սուսկ... — բոլորն ել սպիտակ: Շաքար են, վոչ թե սուսկ:

Իսկ Վասկան մենակ չեր գնում, ձանձրալի կլիներ: Կոլկան ել չեր գնում: Իսկ Նյուրկան՝ ավելի ևս. մենակ ձանձրալի յեր:

Մի անգամ Վասկան իրենց բակում գնացք եր խաղում: Նրա շոգեշարժն իսկական շոգեշարժ չեր, այլ արկղներից եր շինված, բայց այնուամենայնիվ հետաքրքրական եր: Ինքնայեռի մի հին խողովակ եր հարմարեցրել ու փչում եր. դու-դո՛ւ-ու-ո՛ւ: Իսկ ինքր տատանվում եր: Արկղները թեև առաջ էյին գնում, բայց դիպչում էյին իրար. տա՛կ-տո՛ւկ, տա՛կ-տո՛ւկ: Ուղղակի վագոնների պես:

Հանկարծ Վասկան լսեց, վոր կողքին մի բան ընկավ: Տեսավ՝ նետ ե: Հետո տեսավ, վոր Կոլկան գլուխն անցքից հանել ե: Ափսոսում եր Կոլկան, վոր պատահաբար նետը Վասկայենց բակն ընկավ և վախենում եր, վոր գնա բերի:

Վասկան նայեց ու ասաց.

— Կոլկա՛, ուզո՞ւմ ես նետդ տամ:

Շոգեքարչից ցած իջավ, նետը վերցրեց ու տվեց Կոլկային:

Կոլկան նետը վերցրեց և վոչինչ չասելով, գնաց:

Ման յեկավ, ման յեկավ, կրկին գլուխն անցքից հանեց ու գոչեց.

— Կոլկա, յես կոնդուկտորի սուլիչի նման սուլիչ ունեմ, ուզում ես, տամ՝ փչիր, բայց ելի հետ կտաս:

Կոլկան սուլիչը բերավ ու մնաց Վասկայենց բակում: Խաղալուց հետո պայմանավորվեցին, վոր առավոտյան գնան սուսկ հավաքելու:

Կոլկան մոտեցավ ցանկապատին և գոչեց.

— Նյուրկա, վաղը կգա՞ս գնանք սուսկ հավաքելու:

Իսկ Նյուրկան վախեցավ:

— Դուք, — ասաց, — ելի կկովեք:

— Բա՛ն ասացիր... կովել: Մենք սրիկանե՞ր ենք, ի՞նչ ե: Միայն սրիկաներն են ամեն որ կովում: Իսկ մենք միթե՞ ամեն որ կովում ենք:

Այդպես ել հաշտվեցին:

Վասկան անդրադետ եր: — Դեռ պտտիկ եր: Իսկ Կոլկան մի քիչ կարգալ-գրել դիտեր: Յերեկոյան, ջրնելուց առաջ, մոտեցավ որացույցին, թերթիկը պոկեց և կարդաց. «Յերեքշաբթի»: Նայեց հետևյալ թերթիկին և կարդաց. «Չորեքշաբթի»:

«Նվուց արդեն չորեքշաբթի յե», մտածեց Կոլկա՝ և իրեն դովեց: «Առավոտյան պիտի սուսկ հավաքել գնանք, պետք ե շուտ պառկել: Ժամի 6-ին պետք վեր կենալ:

Կոլկայի քնելուց հետո հայրիկը վերադարձավ ի վոր ժողովից: Նա նայեց որացույցին և հարցրեց.

— Միթե՞ վաղը չորեքշաբթի յե:

— Վո՛չ, — պատասխանեց մայրիկը, — վաղը յերեքշաբթի յե: Կոլկան սխալմամբ ավելորդ թերթիկ ե պոկել և ստացվել ե, վոր վաղը չորեքշաբթի յե:

Յերեի, Կոլկան և Վասկան քնով կանցնեյին, յեթե Նյուրկան նրանց չարթնացներ:

Արեգակը դեռ նոր եր դուրս յեկել, խոտը թաց եր և սկզբում բորիկ վոտները մրսում էյին:

Ուղղվեցին դեպի անտառակը:

Բայց այնտեղ սուսկ քիչ կար և յերեխաները վորոշեցին ծովել դեպի Հանդարտ ձորակը, վորտեղ թրփերն ավելի խիտ էյին և տեղը՝ չոր:

Նյուրկայի և Կոլկայի կողովներում արդեն մի քանի սուսկ կար, իսկ Վասկայի կողովում դեռ վոչ մի հատ չկար:

— Նյուրկա, դու իմ կողքից մի գնա, — խնդրեց նա, — թե չե ինձանից առաջ ես սուսկը պոկում: Մի

քիչ հեռու գնա, առանձին տեղ պոկոտիր:

— Իսկ դու ուշադիր յեղիր, — պատասխանեց Նյուրկան, մտավ թփերի մեջ և այնտեղից մի մեծ սունկ պոկեց: — Նայիր, թե ինչպիսի սունկ չկարողացար տեսնել:

— Յես հենց ուզեցի թփի յետևը նայել, իսկ դու այնտեղից դուրս թռար, — պատասխանեց Կոլկան:

Սակայն շուտով, յերբ հասան Հանդարտ ձորակները, այնքան սունկ կար, վոր մինչև անգամ Վասկան ել շատ սունկ հավաքեց:

Այդպես նրանք յերկար ժամանակ թափառեցին թփերի մեջ, արդեն արեգակը բարձրացավ, բացատներում ցողը գոլորշիացավ, յերբ դուրս յեկան անտառի ծայրը:

— Մի տեսեք, մի տեսեք, յերեխաներ, թե վորտեղ հասանք, — ասաց Կոլկան:

Բարձր թփուտը վերջացավ: Այնուհետև, վորքան աչքը կտրում էր, նրանց առաջ տարածված էր բլրոտ, մացառներով ծածկված դաշտը: Յեվ այդ դաշտով վոչ մի ճանապարհ չէր անցնում, ամեն տեղ թփեր էր ու խոտ: Այնտեղ ցցված էյին մի քանի բարձր փայտե աշտարակներ, վորոնց վերևի մասում դատարկ հրապարակներ կային: Իսկ աջ կողմում, մի կիլոմետրից վոչ հեռու, յերեխաները տեսան այն գյուղը, ջրաղացն ու յեկեղեցին, վորոնք յերևում էյին իրենց գյուղի ծայրից:

— Գնանք նայենք, — առաջարկեց Կոլկան: — Կրտեսենք միայն, իսկ հետո կիջնենք սարի տակը, ուղիղ կգնանք և տուն կհասնենք:

— Իսկ յեթե հանկարծ կրակել սկսե՞ն:

— Իսկ յեթե կարմիր բանակայինները դա՞ն, — համարյա միաձայն հարցրին Վասկան ու Նյուրկան:

— Այսոր չեն գա: Այսոր չորեքշաբթի յե, — հանգըստացրեց նրանց Կոլկան: Տեսնենք, գնանք տուն:

Նրանք պետք է անցնեյին խորդուբորդ դաշտով: Յեվ վորքան մոտենում էյին, այնքան ավելի հաճախ էյին հանդիպում թարմ, դեռևս խոտով չծածկված

թմբերի, նեղ ու խոր առունների և կլոր, անձրևաջրով լիքը փոսերի:

Թվում էր, թե մի ահագին խլուրդ հենց նոր փորվերել է այդ դատարկ ու հանդարտ դաշտը:

— Այս արկերն են արել — արկերից է, — գլխի ընկավ Կոլկան: — Արկն ընկնում է գետնի վրա, պայթում է և ահա քեզ փոս: Իսկ սրանք խրամատներ են: Կովի ժամանակ զինվորներն այստեղ են թաղնվում:

— Շատ կեղտոտ է, Կոլկա, — տարակուսանքով նայելով թաց, ցեխոտ առվին, ասաց Նյուրկան: — Այստեղ վոր թաղնվես, ամբողջովին կտեղավորվես:

Այդ ժամանակ Վասկան, վոր գտնվում էր մի փոքրիկ, սևացած, կարծես խանձված տերևներով թփի մոտ, դռնեց:

— Ահա, յես գտա, վո՞նց գտա:

Յեվ նա մի ինչ վոր բան բռնած, վազեց նրանց մոտ:

Սկզբում յերեխաները կարծեցին, թե նա սունկ է բերում, իսկ յերբ մոտեցավ, նրանք տեսան, վոր այդ սունկ չէ, այլ անհավասար սուր ծայրերով մետաղի մի հաստ կտոր:

— Սա արկի կտոր է, — կրկին գլխի ընկավ Կոլկան:

— Տուր ինձ, Վասկա: Դրա փոխարեն յես քեզ յերեք սունկ կտամ... Ապա մի ձեռք տուր, Նյուրկա, տես ի՞նչ ծանր է:

Սակայն Նյուրկան շտապով ձեռքը յետ քաշեց և անցավ Վասկայի յետևը:

— Յա՛ճ դիր, Կոլենկա, — յերկչոտությամբ խնդրեց նա: — Թե չե հանկարծ կալայթի:

— Հիմար, — հանգստացրեց նրան Կոլկան: — Արդեն պայթել է: Առանց վառողի ինչպե՞ս կալայթի: Տուր ինձ, Վասկա, — կրկին խնդրեց նա, — յես քեզ յերեք սունկ կտամ: Հենց վոր տուն հասնենք, մի հատ ել մեխով նետ կտամ:

— Սունկն ի՞նչ է վոր, — պատասխանեց Վասկան,

արկի կտորը խնամքով կողովի մեջ դնելով: — Սուն-
կը կուտես ու պրծավ-դնաց: Ձե՛, ավելի լավ է քեզ չը-
տամ, Կոլկա: Թող ինձ մնա...

Նա լռեց, ապա ավելացրեց.

— Իսկ դու շուտ-շուտ կգաս, կնայես: Հենց վոր
խնդրես, կտամ, վոր նայես: Ի՞նչ է, ափսոսալու հո-
չե՞մ: Վորքան կուզես՝ նայիր:

Նրանք մոտենում էին գյուղին: Վո՛չ գյուղացի-
ներ էին յերևում, վո՛չ յերեսաներ: Խոզերը չէին
խոխառացնում, կովերը չէին բառաչում, շները չէին
հաջում, կարծես ամեն ինչ բնաջինջ եր յեղել:

— Յես ասացի, վոր բոլորն այստեղից հեռացել են,
— ասաց Կոլկան կամաց ձայնով: — Միթե՞ կարելի չե
այստեղ ապրել: տես ինչպիսի արկի փոսեր կան:

Մի քանի քայլ ել դնացին, կանգ առան և աչքերը
չռեցին: Միայն այժմ ուշադրությամբ նայեցին ու տե-
սան, վոր վոչ մի գյուղ չկա: Զրադացն ել, յեկեղեցին
ել, տնակներն ել չինված էին բարակ, ներկված տախ-
տակներից, առանց պատերի ու տանիքների:

Կարծես թե մեկն ահագին մկրատով հիանալի նը-
կարներ է կտրտել և կանաչ դաշտի մեջ կպցրել հենա-
րաններին:

— Ա՛յ քեզ գյուղ: Ա՛յ քեզ ջրաղաց, — դռչեց
Վասկան: — Իսկ մենք մտածում...

Յերեսաները ծիծաղելով մտան խաղալիք-գյու-
ղը: Չորս կողմը բարձր խոտ եր աճել: Խաղաղ եր:
Իշամեղունները տղտղում էին, փայլուն թիթեռները՝
թռչկոտում:

Յերեսաները վազվզում էին ներկված տնակների
շուրջը, ամեն կողմից նայելով նրանց: Հենց այստեղ,
մոտիկում, սյուներ էին տնկված, վորոնց ծանր, հաստ
տախտակներ էին մեխված, տեղ-տեղ այդ տախտակ-
ներն արկերից կոտրտված ու ճեղքված էին: Սրանք
նշաններ էին, վորոնց կրակում էին հրետանավորնե-
րը: Խաբուսիկ գյուղի առջև յերկու շարքով ձգվում
էին խրամատներ, վորոնք չրջապատված էին ժան-
գոտված փշալարով:

Շուտով յերեսաները հասան մի ինչ վոր նկուղի:
Նկուղի դուռը կիսաբաց եր: Նրանք վախվխելով քարե
աստիճաններով ցած իջան և հայտնվեցին մի խոր, քա-
րե մառանում: Մառանում մի նստարան կար: Պատի
վրա դարակ կար, դարակի վրա ցցված եր մի փոքրիկ
մոմի կտոր:

— Մոմը վառենք, — առաջարկեց Կոլկան: — Յես
լուցկի ունեմ: Վերցրել եմ, վոր խարույկ վառենք:

Նա լուցկին հանեց, բայց այդ ժամանակ վերելից
ձիերի դոփյուն լսեցին:

— Ավելի լավ է վազենք տուն, — կամաց ձայնով
առաջարկեց Նյուրկան:

— Իսկույն կվազենք: Վերևում մարդ կա, հենց
վոր դնա, կվազենք: Թե չե կհայհոյեն, կասեն. «Ին-
չո՞ւ յեք այստեղ մտել»:

Դոփյունը վերջացավ: Յերեսաները դուրս յեկան
մառանից և տեսան, թե ինչպես յերկու հեծելակ սյա-
նալով հեռանում են:

— Աշտարակին նայիր, — ցույց տվեց Վասկան, —
ա՛յ այն աշտարակին: Մարդ է բարձրացել այնտեղ:
Նայեցին, տեսան, վոր ճիշտ է. աշտարակի գլը-
խին մարդ է նստել և այստեղից փոքրիկ-փոքրիկ ծափ
չափ է թվում:

Արդեն ուզում էին վազել տուն, բայց Վասկան
նվնվաց, թե իր արկի կտորը թողել է մառանում:

Կրկին մտան: Մոմը վառեցին: Այժմ, աղոտ լույ-
սով, կարելի չեր տեսնել մոխրագույն հաստ ցեմենտե
պատերը և ամուր յերկաթե դերաններ դցած առաստա-
ղը:

Հանկարծ մի խուլ, հեռավոր թնդյուն ցնցեց յե-
րեսաներին: Կարծես թե ուր վոր մի մեծ, ծանր դերան
ընկավ գետնի վրա:

— Կոլկա՛, — շշուկով հարցրեց Նյուրկան, — այ՞
ի՞նչ է:

— Չգիտեմ, — նույնպես շշուկով պատասխանեց
նա:

Նրանք վախվիսելով քարի աստիճաններով
ցած իջան:

Թնդյունը կրկնվեց: Յերեսաները լռեցին և վախ-
վրխելով իրար կպան: Վասիկան բերանը բաց արած,
գտած արկի կտորն ամուր բռնած, նայում էր Կոլկա-
յին: Կոլկան մռայլվել էր, իսկ Նյուրկայի թշից մի
արցունքի կաթիլ գլորվեց և նա խղճալի ձայնով,
պատրաստ լաց լինելու, ասաց.

— Իսկ յես, Կոլկա, կարծում եմ... Յես կարծում
եմ, վոր այսօր իսկի յեւ չորեքշաբթի չե:

— Յես եւ, — հուսահատված ասաց Վասիկան:

Յեվ հանկարծ բարձրաձայն լաց յեղավ, նրա յե-
տեից եւ մնացածները...

Անկյունում կուչ յեկած յերկար ժամանակ լաց ե-
յին լինում փորձանքի մեջ ընկած յերեսաները: Վերևի
Թնդյունները չէյին դադարում — մեկ մոտենում էր,
մեկ հեռանում: Յերբեմն մի քանի րոպե դադարում էր:
Այդպիսի րոպեներից մեկին Կոլկան վերև բարձրացավ,
վոր դուռը փակի: Բայց մոտիկից մի այնպիսի թըն-
դյուն լավեց, վոր Կոլկան յետ յեկավ, փորսոդ տալով
հասավ անկյունը, վորտեղ Վասիկան ու Նյուրկան հան-
դարտ լաց էյին լինում, և նստեց նրանց կողքին: Մի
քիչ լաց լինելուց հետո, նա կրկին վերև գնաց մառանի
ծանր, յերկաթապատ դռան մոտ, փակեց և ներքև ի-
ջավ:

Թնդյունները միանգամից լռեցին և միայն թեթև
դողդողումով, նման այն բանին, յերբ ցնցվում են տան
պատերը, յերբ ծանր բեռնատար ավտոմոբիլ կամ տր-
րամվայ է անցնում, կարելի յեր գլխի ընկնել, վոր
ռումբերը պայթում են մոտիկ տեղում:

— Ռումբը մեզ չի հասնի, — դեռևս հեկեկալով,
բայց արդեն իր ընկերներին հանգստացնելով, ասաց
Կոլկան: — Մենք, ա՛յ, ինչպիսի խոր տեղում ենք
նստած: Պատերն եւ քարից են, առաստաղն եւ յերկա-
թից... Դու... մի՛ լացիր, Նյուրկա, դու եւ մի՛ լացիր,
Վասիկա: Ա՛յ, չուտով հրաձգությունը կվերջացնեն,
այն ժամանակ դուրս կգանք և արագ կվազենք:

— Մենք... Մենք ա...ր...ա...դ կվազենք... —
արտասուքը կուլ տալով ձայն տվեց Նյուրկան:

— Մենք այնպես... Մենք այնպես չափ կրնկենք,
վոր միանգամից տուն կհասնենք, — ավելացրեց Վաս-
կան: — Տուն կվազենք և վոչ վորի վոչինչ չենք ասի:

Մոմի կտորը վառվեց վերջացավ: Բոցը բնաճար-
պի վերջին մնացորդը հալեց: Պատրույգը վայր ըն-
կավ ու կարմրեց: Բոլորովին մթնեց:

— Կուրկա, — հեկեկաց Նյուրկան, մթության մեջ
վորոնելով նրա ձեռքը, — դու այստեղ նստիր, թե չե
յես վախենում եմ:

— Յես ել եմ վախենում, խոստովանեց Կուրկան և
լռեց:

Մառանում անդորրություն եր տիրում: Միայն
վերեկից հազիվ լսվում էյին հաճախակի հարվածների
խոռլ արձագանքները, կարծես թե մեկը հսկա մուրճով
դետնին ծանր մեխեր ե խփում:

— Կո՛ւրկա, Վա՛սկա, — կրկին լսվեց Նյուրկայի
խղճալի ձայնը: — Ինչո՞ւ յեք լռել: Առանց այն ել
մուլթն ե, դուք ել լռում եք:

— Մենք լուռ չենք, — պատասխանեց Կուրկան: —
Մենք Վասկայի հետ մտածում ենք: Դու ել նստիր ու
մտածիր:

— Յես իսկի ել չեմ մտածում, — ձայն տվավ Վաս-
կան, — յես հենց այնպես նստել եմ:

Նա փնթփնթաց, պրպտեց, ձեռքը դիպավ մի վո-
տի: Այդ վոտը բռնեց քաշեց:

— Այս քո վո՞տն ե, Նյուրկա:

— Իմն ե, — վոտը քաշելով աղաղակեց վախեցած
Նյուրկան:

— Ի՞նչ ե վոր:

— Այն, վոր դու, — բարկացած ձայնով պատաս-
խանեց Վասկան, — վոր դու քո վոտը դրեցիր կողովիս
մեջ և սունկը ջարդեցիր:

Հենց վոր Վասկան սունկի անունը տվեց, միանգա-
մից ուրախացան և՛ Կուրկան, և՛ Նյուրկան, և՛ ինքը,
Վասկան:

— Յեկեք խոսենք, — առաջարկեց Կուրկան, — կամ
յեկեք յերդ ասենք: Դու յերգիր, Նյուրկա, իսկ յես ու

Վասկան ձայն կպահենք: Դու, Նյուրկա, բարակ ձայ-
նով յերգիր, յես՝ սովորական, իսկ Վասկան՝ հաստ
ձայնով:

Յես չեմ կարող հաստ ձայնով յերգել, — հրաժար-
վեց Վասկան: — Իսայկան ե կարողանում, իսկ յես
չեմ կարողանում:

— Դե՛, դու ել սովորական ձայնով յերգիր... Սկը-
սի՛ր, Նյուրկա:

— Յես դեռ չգիտեմ, թե ինչ յերգեմ, — շփոթվեց
Նյուրկան: — Յես միայն մայրիկիս յերգը գիտեմ, վոր
յերգում ե:

— Լա՛վ, մայրիկիդ յերգը յերգիր:

Լսվեց, թե ինչպես Նյուրկան քիթը մաքրեց, ձեռ-
քը քսեց յերեսին, արտասուքի մնացորդները չորաց-
րեց, հետո շրթունքները լիզեց ու յերգեց բարակ, դեռ
մի քիչ ել ընդհատ ձայնով:

Կուիվ գնաց կազակը,
Տանը թողեց աղջկան,
Տանը թողեց յերեխան —
Իր պստիկ աղջկան:

— Դե՛, յերգեցեք վերջին բառերը. «Իր պստիկ
աղջկան», — հուշեց Նյուրկան:

Յեվ յերբ Կուրկան ու Վասկան յերգեցին, Նյուրկան
ավելի զիլ ու հանդարտ շարունակեց.

Այդ որվանից տարիներ
Գլորվեցին ու անցան,
Կազակները շատ վաղուց
Կուլից իրենց տուն դարձան:
Չկա միայն մի կազակ,
Բոլորից ել մոռացված,
Իմ կազակը սիրելի,
Ավա՛ղ, վաղուց սպանված...

Նյուրկան ավելի ու ավելի զիլ ձայնով եր յեր-

գում, իսկ Կոլկան ու Վասկան սովորական ձայնով կրկնում էին քառյակի վերջին տողերը: Յեւ միայն այն ժամանակ, յերբ վերեւից ուժեղ թնդյուն լսվեց, յերեքի ձայներն ել մի քիչ դողացին, բայց յերգն այնուամենայնիվ չկտրվեց:

— Լավ յերգ ե, — գովեց Կոլկան, յերբ յերգը վերջացրին: — Այդպիսի յերգեր — կովի, հերոսների մասին, — յես չատ եմ սիրում: Լավ յերգ ե, միայն ինչ վոր տխուր ե:

— Դա մայրիկիս յերգն ե, — բացատրեց Նյուրկան: — Յերբ հայրիկին պատերազմում սպանեցին, նա ամբողջ ժամանակ այդ յերգն եր յերգում:

— Իսկ միթե՞, Նյուրկա, քո հայրը կազակ եր:

— Կազակ: Միայն թե նա հասարակ կազակ չեր, այլ կարմիր կազակ: Մնացած բոլորը սպիտակ կազակներ էին, իսկ նա կարմիր կազակ եր: Դրա համար ել սպիտակ կազակները նրան կտոր-կտոր արին: Յերբ յես բոլորովին փոքրիկ էյի, մենք հեռու՝ Կուրանումն էյինք ապրում: Հետո, յերբ հայրիկիս սպանեցին, մենք այստեղ, գործարանը յեկանք, քեռի Ֆյոդորի մոտ:

— Նրան պատերազմումն են սպանել:

— Պատերազմում: Մայրիկս պատմել ե, վոր նա ինչ վոր գործամասում ե յեղել: Յեւ ահա, մի անգամ գործասի պետն ասում ե հայրիկիս և մի ուրիշ կազակի. «Ահա ձեզ մի ծրար: Սլացեք Ուստ-Մեդվեդինսկայա գյուղը, թող մեզ ոգնություն հասցնեն»: Սլանում են հայրիկս և մի ուրիշ կազակ: Արդեն նրանց ձիերը հոգնել էին, իսկ մինչև Ուստ-Մեդվեդինսկայա դեռ չատ հեռու յեր: Հանկարծ սպիտակ կազակները նկատում են և ընկնում նրանց յետևից: Սպիտակ կազակների ձիերը հանգստացած են լինում և քիչ ե մընում, վոր հասնեն: Այն ժամանակ հայրիկս ասում ե մյուս կազակին. «Ա՛ռ, Ֆյոդոր, այս ծրարը և սլացիր, իսկ յես կամրջի մոտ կմնամ»: Կամրջի մոտ իջնում ե, պառկում և սկսում սպիտակ կազակներին կրակել: Այնքան ե կրակում, մինչև վոր սպիտակ կա-

զակները կողքի ծանծաղուտով անցնում են և կտոր-կտոր են անում հայրիկիս: Իսկ Ֆյոդորը, այն մյուս կազակը, այդ ժամանակ հեռու յե լինում, այնպես վոր նրան չեն հասնում: Ահա թե ինչպիսի կազակ եր հայրս, — վերջացրեց Նյուրկան իր պատմությունը:

Մի ուժեղ թնդյուն ստիպեց յերեխաներին ճչալ:

Յերեւի քամին վերեւ դուռը բացեց և պայթյունների վորոտները մառանը ներս մտան:

— Կոլկա՛, փա-կ-ի-ր, — կակազելով գոչեց Վասկան:

— Ինքդ փակիր, — պատասխանեց Կոլկան: — Յես արդեն մի անգամ փակել եմ:

— Փակի՛ր, Կոլկա, — բարձրաձայն հեկեկալով կրկնեց Վասկան:

— Ա՛խ, դուք, — անսպասելի կերպով վեր կենալով բացականչեց իր իսկ պատմությունից գրգռված Նյուրկան: — Ա՛խ, դուք... — Նա յետ չալտեց Վասկայի ձեռքը, հասավ վերեւ դռանը, փակեց և նիզն ել գցեց:

Վորտը հանդարտվեց:

Նորից լռեցին և այդպես յերկար ժամանակ նստեցին: Մինչև այն ժամանակ, յերբ Կոլկան, վորն իրեն մեղավոր եր համարում և փոքրիկ Վասկայի և Նյուրկայի առաջ, ասաց.

— Բայց չե՞ վոր վերևում այլևս չեն կրակում:

Ականջ դրին — վերևում հանգիստ եր: Մի տասը բոպե ևս սպասեցին — նույնպես հանգիստ եր:

— Վազենք տուն, — ճչաց Կոլկան:

— Տո՛ւն, տո՛ւն, — ուրախացավ Վասկան: — Նյուրկա, վեր կաց:

— Յես վախենում եմ, — փնթփնթաց Նյուրկան: — Իսկ յեթե նորից...

— Վազենք, վազենք, — միաձայն բացականչեցին Կոլկան ու Վասկան: — Մի՛ վախենա, ենպես կվազենք վո՛ր...

Դուրս յեկան վերև: Միին մառանից դուրս գալուց հետո, որը փայլուն թվաց, ինչպես ինքն արեգակը:

Դեռ ու դեն նայեցին:

Ծանր փայտե վահանները, վոր դրված էին մառանից վոչ այնքան հեռու, ջարդոտված էին:

Ամեն տեղ տաշեղներ էին թափված և սևին էին տալիս փոսեր, վորոնց մոտ ցրված հողը դեռ չեր չորացել:

— Վաղե՛նք, Նյուրկա: Տո՛ւր, յես քո կողովը վերցնեմ, — սիրտ եր տալիս նրան Կոլկան: — Մենք արագ...

Խրամատների վրայից թռչելով: Կտրված փշալարի միջից անցան և սարի տակով վաղեցին:

Հաստլիկ Վասկան անսպասելի արագությամբ ամենից առաջ եր սլանում, մի ձեռքով կողովը, մյուս ձեռքով արկի թանկագին կտորը սեղմած:

Կոլկան ու Նյուրկան վազում էին կողք-կողքի և Կոլկան ազատ ձախ ձեռքով ոգնում եր նրան տանելու մեծ, անձոռնի կողովը:

Նրանք արդեն իջել էին գառնավայրից և այժմ վազում էին թփուտների միջով, յերբ ողբ կրկին դողդոջաց, թնդաց և ուամբը սլացավ և նրանց յետեվին պայթեց:

Նյուրկան անսպասելի կերպով նստեց, կարծես թե վոտին արկի կտոր դիպավ:

— Փախչենք, Նյուրկա, — գոչեց Կոլկան, դե՛հ գցելով իր կողովը և նրա ձեռքից բռնելով: — Կողովը դեն գցիր: Վաղենք:

Հրետանային դիտողը դիտանոցի հրապարակից թփուտի մեջ յերեք շարժվող կետ նկատեց:

«Յերեվի այծեր են», մտածեց նա, հեռադիտակն աչքերին մոտեցնելով: Բայց նայելուց հետո նա ախ քաշեց և վերցնելով հեռախոսի փողը, գոռաց, վոր մարտկոցը հրաձգությունը դադարեցնի:

Հեռադիտակով նա պարզ տեսավ, թե ինչպես, թփերի մեջ յերբեմն յերեվալով, յերբեմն անհայտանալով, դաշտով յերկու տղա և մի աղջիկ էին վազում:

«Յերեվի այծեր են», մտածեց նա, հեռադիտակն աչքերին մոտեցնելով:

Տղաներից մեկն ամուր բռնել եր աղջկա ձեռքը: Մյուսը, վոտներով խճճվելով բարձր խոտերի մեջ և սաթաքելով, վազում եր մի քիչ յետեւից, ինչ վոր մի բան յերկու ձեռքով կրծքին սեղմած: Հետո նա տեսավ, թե ինչպէս թփերի յետեւից դուրս յեկան մարտկոցից ուղարկված յերկու հեծելակ և յերեսանների մոտ կանգ առնելով, ձիերից իջան:

Յերկու կարմիր բանակայինների ուղեկցութեամբ յերեսանները հասան մարտկոցին: Հրամանատարը բարկացել եր, վոր ստիպված յեղան վարժական հրաձգութիւնը դադարեցնել, բայց յերբ տեսավ, վոր այդ բանում մեղավոր են յերեք սրտաճաք յեղած, լաց լինող յերեսաններ, չբարկացավ ու նրանց իր մոտ կանչեց:

— Ինչպե՞ս են սրանք շրջափակումն անցել,— հարցրեց նա:

Յերեսանները լուռ եյին: Յեւ նրանց փոխարեն պատասխանեց ուղեկցող բանակայիններից մեկը:

— Նրանք, ընկեր հրամանատար, անցել են վաղ առավոտյան, մինչև շրջափակելը: Իսկ հետո, յերբ մեր հեծյալ պարեկները հետախուզում եյին թփերը, նրանք ասում են, թե մառանում նստած են յեղել: Յես կարծում եմ, վոր նրանք չորրորդ շերտափակում են թագնված յեղել: Հենց այն կողմից եյին վազում:

— Չորրորդ շերտափակում,— հարցրեց հրամանատարը: Յեւ մոտենալով Նյուրկային, սկսեց փաղաքրչել նրան:

— Չորրորդ շերտափակում,— կրկնեց նա, դիմելով իր ոգնականին:— Բայց մենք հենց այդ տեղամասն եյինք գնդակոծում: Խեղճ յերեսաններ: — Նա շոյեց Նյուրկայի գզգզված գլուխը և քնքշաբար հարցրեց:

— Փոքրիկ աղջիկ, ասա՛, դուք ինչո՞ւ եյիք այնտեղ գնացել:

— Մենք գյուղն եյինք գնացել,— պատասխանեց Նյուրկան կամաց:

— Մենք ուզում եյինք գյուղը տեսնել,— ավելացրեց Կոլկան:

— Մենք կարծում եյինք, թե դա իսկական գյուղ է, իսկ այնտեղ միայն տախտակներ են,— վրա բերեց Վասկան:

Հրամանատարն ու կարմիր բանակայինները ժպտացին: Հրամանատարը նայեց Վասկային, վորը մեջքի յետեւում ինչ վոր բան ուներ թագցրած: — Այդ ինչ է ձեռքիդ:

Վասկան փնչացրեց, կարմրեց և լուռ դեպի հրամանատարը պարզեց արկի կտորը:

— Սա չի վերցրել, թփի տակ ե գտել,— պաշտպանեց Վասկային Կոլկան:

— Թփի տակ գտա,— հանցավորի պես պատասխանեց Վասկան:

— Ինչի՞դ ե պետք:

Հրամանատարը նորից ժպտաց, իսկ նրան շրջապատող կարմիր բանակայինները բարձր ծիծաղեցին: Յեւ Վասկան, վորը վոչ մի կերպ չեր կարողանում հասկանալ, թե ինչի վրա յեն ծիծաղում, խոթոռած պատասխանեց.

— Ձե՞ վոր արկի այսպիսի կտոր վոչ վոք չունի, իսկ յես այժմ ունեմ:

— Դե՛, վաղեցե՛ք,— ասաց նրանց հրամանատարը: — Ա՛խ, դուք, փոքրիկներ:

Նա յետ դարձավ, նայեց իր ծոցատետրին և գոչեց արդեն ուրիշ—բարձր ու խիստ—ձայնով.

— Յերրորդ թնդանոթը: Նշան 6-6, փողը՝ 6-2:

Գը՛մփ—գըր՛մփ—գըմփաց յերեսանների յետեւից. յերբ նրանք թռչկոտելով, ուրախ, վոր հեշտ պրծան, դեպի տուն եյին սլանում: Գը՛մփ—գըր՛մփ...

Բայց դա այլևս սարսափելի չեր:

Հանգստյան ոըն Իսայկան իր հոր հետ յեկավ: Բերավ իր հրացանը, վոր խցանով եր խփում և սկսեց պարծենալ: Յեւ, տարրորինակ բան, Վասկան այս անգամ իսկի յել չեր նախանձում, վոր Իսայկան հրացան ունի, իսկ ինքը՝ վոչ:

Մինչդեռ Կոլկան և Նյուրկան դիտում եյին ու գոչում Իսայկայի հրացանը, Վասկան գնաց տուն, յետ

քաջեց այն արկղը, վորի մեջ կային մի կոտրած դա-
նակ, գնդակներ—մեկը ծակված, մեծ, մյուսն առանց
ծակի, փոքր,— մուրճ, յերեք մեխ, պտուտակներ և
ելի ուրիշ բաներ։ Այդ արկղից հանեց խնամքով փա-
թաթված արկի կտորը և բերավ Իսայկայի մոտ։

— Իսկ յես ահա թե ինչ ունեմ,—ասաց նա, տա-
լով արկի կտորը։

Իսկ Իսայկան, հիմարաբար արդյոք, թե չուզենա-
լով ցույց տալ, վոր ինքը զարմացավ, միայն անտար-
բեր նայեց արկի կտորին և ասաց.

— Այդ ինչ է վոր։ Մեր մառանում հին յերկաթ
ինչքան ասես կա։

Վասկան մինչև անգամ չվիրավորվեց։ Նա նայեց
Կոլկային և Նյուրկային. նրանք խորամանկորեն ժղպ-
տացին և վազեցին այն տեղ, ուր սկսվում եր ռազմա-
կան դաշտը։

Հրետանավորներն այդ ուրը չեյին յեկել։ Յերեսա-
ներն Իսայկային ցույց տվին, թե վորտեղ են դրվում
թնդանոթները, բացատրեցին, թե ինչու դաշտում
փայտի դիտանոցներ կան։ Պատմեցին, թե ինչ տա-
րորինակ դյուղ կա սարի վրա, վորի մոտ և՛ խրամատ-
ներ կան և քարե, յերկաթե տանիքով մառան, վորը
«չերտափակ» է կոչվում։ Նրանք պատմեցին, թե ինչ-
պես մտան շերտափակի մեջ և այնտեղ նստեցին, մինչև
վոր հրաձգությունը վերջացավ։

Իսայկան հետաքրքրությամբ լսեց, իսկ յերբ
նրանք պատմությունը վերջացրին, նա բավականին
անտարբեր կերպով ասաց.

— Ափսոս, վոր յես ձեզ հետ չեմ յեղել։ Թե չե յես
ել այնտեղ կնստեյի։ Գնանք չիլիկափայտ խաղանք։

Վասկան, Կոլկան և Նյուրկան կրկին ժպտացին։

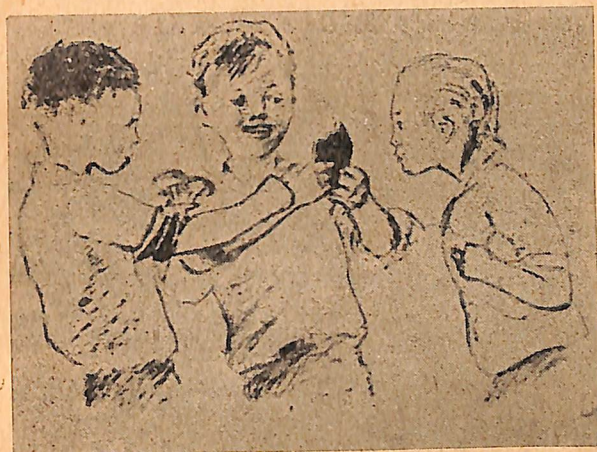
Հիմա՛ր, հիմա՛ր Իսայկա։ Նա կարծում է, թե
շերտափակի մեջ նստելն այնքան հասարակ բան է,
վորքան չիլիկափայտ խաղալը։

Նա դեռ վոչ մի անգամ թնդանոթի համազարկի
ձայն չեր լսել։ Նա պայթող ռումբի ծուխը և կրակը
չեր տեսել։ Նա չեր փակել շերտափակի ծանր դուռը,

ինչպես Կոլկան ու Նյուրկան, նա ռումբի ծանր կտորը
ձեռքին չեր վազել դաշտով, արկերի բացած խոռոչնե-
րի վրայով։

Յեվ իրար վրա նայելով, Վասկան, Կոլկան և
Նյուրկան ուրախ ու ներողամտաբար ծիծաղեցին բա-
րի, հաստիկ Իսայկայի վրա, ինչպես մեծահասակները
ծիծաղում են յերեսանների վրա։

Յեվ յերբ Իսայկան, այդ անհասկանալի ծիծաղից
զարմացած ու նեղացած աչքերով նայեց նրանց, յերե-
սաները բռնեցին նրա ձեռքերը և քաջ տվին չիլիկա-
փայտ խաղալու։

4034

Լեղվ. խմբագիր՝ Հ. Հարությունյան
Տեխ. խմբագիր՝ Լ. Ոհանյան
Սրբագրիչ՝ Ա. Արզախանյան

Հրատ. 2979, Գլավ. լիազ. Կ—4607. Պատվեր 105, Տիրաժ 3000
Թուղթ 62×94, տպագրական 2 մամ., մեկ մամուլում 26880 նիշ,
հեղինակային $1\frac{1}{4}$ մամ.

Հանձնված է արտադրության 14 հունվարի, 1937 թ.
Ատորագրված է տպելու 25 հունիսի, 1937 թ.

Պետհրատի տպարան, Ֆերեվան, Լենինի փողոց, 65.

160

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0386603

976 10.204.

2891

А. ГАЙДАР
ЧЕТВЕРТЫЙ БЛИНДАЖ
ГМЗ ССР АБРЕВАН

291.715
9-26